

عنوان:

بررسی نگرش دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه تهران نسبت به
درس عملیات کشاورزی

نویسنده گان:

حسام‌الدین غلامی و احمدرضا پیش‌بین^۱

چکیده:

علیرغم قدمت صد ساله آموزش کشاورزی در ایران، بخش کشاورزی با نارسایی‌های فراوانی از جمله کمبود کارایی عملی فارغ‌التحصیلان مواجه است که خود ناشی از کمبود آموزش‌های عملی است. با توجه به نقش محوری و تقریباً انحصاری درس عملیات کشاورزی در این زمینه، توجه همه جانبه به آن از جمله بررسی نگرش‌ها و نقطه نظرات دانشجویان نسبت به آن ضروری به نظر می‌رسد. هدف کلی تحقیق حاضر بررسی نگرش دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه تهران نسبت به درس عملیات کشاورزی می‌باشد و همچنین سعی شده است راهکارهای عملی برای بهبود شیوه برگزاری این درس ارائه شود. این تحقیق به روش پیمایشی انجام شده و از نوع توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه‌ی آماری این تحقیق را کلیه‌ی دانشجویانی که در سال ۸۳-۸۴ درس عملیات کشاورزی را گذرانده‌اند؛ تشکیل می‌دهد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بود. جهت تعیین روایی و پایایی پرسشنامه به ترتیب از نظر متخصصین و ضریب آلفای کرون‌باخ استفاده شد، که مقدار آن ۰/۹۲ بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی شامل درصد، نما، میانه، میانگین، و انحراف معیار، ضریب تغییرات، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون‌های ناپارامتری من‌وایتنی و کروسکال والیس و همچنین ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد. ۱۷ درصد افراد نگرش نامطلوب، ۶۶ درصد نگرش خنثی، ۱۷ درصد نگرش مطلوب نسبت به این درس داشتند. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد بین نگرش افراد در بین زیرگروه‌ها بر اساس جنسیت، محل زندگی خانواده اختلاف معنی‌دار است. همچنین اختلاف میانگین بر اساس متغیر تجربه‌ی قبلی در کشاورزی و محل زندگی دانشجو معنی‌دار نیست. رابطه بین نگرش نسبت به درس عملیات کشاورزی با هیچ یک از متغیرهای سن، تعداد واحدهای گذرانده، معدل، معدل دیپلم و علاقه به رشته معنی‌دار نیست. بر اساس نتایج این پژوهش توجه به امکانات رفاهی در حین دوره با توجه به برگزاری آن در تابستان اهمیت بسیار زیادی در اشتیاق بیشتر دانشجویان برای شرکت در آن و بالتبع افزایش کارایی دوره خواهد داشت.

واژگان کلیدی: درس عملیات کشاورزی، نگرش، آموزش عالی کشاورزی، آموزش‌های عملی

بسیاری از صاحبان نظران نقش آموزش را در توسعه‌ی کشاورزی و در نتیجه تأثیر آن را در آینده‌ی جهان حیاتی شمرده‌اند. که از جمله آنها می‌توان شوارتز، هاریسون، موشر و آکسین را نام برد (زمانی‌پور، ۱۳۸۰). از طرفی در سیاستهای کلان کشور، کشاورزی به عنوان محور توسعه قلمداد شده است. توسعه‌ی کشاورزی علاوه بر تأمین مواد غذایی کشور و ایجاد اشتغال، به قطع وابستگی به نفت و افزایش صادرات غیرنفتی کمک می‌کند. یکی از عوامل مؤثر بر توسعه‌ی کشاورزی وجود کارشناسان مجرب است که مسؤلیت تأمین چنین افرادی بر عهده‌ی دانشکده‌های کشاورزی است (حجازی، ۱۳۷۶). در حالی که درمجامع علمی، کنفرانسها و مصاحبه‌هایی که با مسؤولان صورت گرفته است، به نبود مطابقت دانش و مهارت فارغ‌التحصیلان این رشته با نیاز بازار کار و اهداف و برنامه‌های دولت اشاره شده است (ظریفیان، ۱۳۷۶). فرصتهای استخدام در بخش دولتی کاهش یافته است و کار در بخش خصوصی هم مستلزم داشتن دانش و مهارت‌های کاربردی و همچنین تطابق آموزش‌ها با نیازهای کارفرمایان و بازار کار است. این معضلات وقتی پیچیده‌تر خواهد شد که بدانیم بروز تحولات سریع در نظامهای کشاورزی باعث فشار بیشتر در مورد افزایش طول دوره‌های آموزشی و ایجاد تخصص‌ها و گرایش‌های بیشتر برای دانشجویان کشاورزی شده است. این مسأله اولاً آموختن همه‌ی علوم را غیره ممکن کرده است و همچنین باعث شده است حفظ انسجام و پیوستگی اطلاعاتی که دانشجویان در دوره‌های مختلف کسب می‌کنند، مشکل شود. برای حل این مشکل معمولاً «رهیافت سامانه‌ای» پیشنهاد می‌شود در این رهیافت آموزش و تدریس نیازمند بکارگیری روش‌های آموزشی خاص نظیر مطالعه‌ی موردی، رهیافت حل مسأله، و تمرینات عملی است و همچنین فراگیری روش‌های آموزشی چند تخصصی و رهیافت سامانه‌ای برای دانشجویانی که تجربه‌ی کار کشاورزی داشته باشند نسبت به دانشجویان نواحی شهری ساده‌تر است (فائو، ۱۳۸۳). در چنین شرایطی به نظر می‌رسد که درس عملیات کشاورزی برای اکثر دانشجویان تنها فرصتی است که می‌تواند آنها را با کار کشاورزی آشنا کند و به آنها امکان کسب یک تجربه‌ی «دست اول» و مستقیم را بدهد. با توجه به نقش محوری و تقریباً انحصاری درس عملیات کشاورزی در این زمینه، توجه همه جانبه به آن از جمله بررسی نگرش‌ها و نقطه نظرات دانشجویان نسبت به آن ضروری به نظر می‌رسد. بویژه اینکه نگرش‌ها قابل تغییرند یعنی با روش‌های اصولی می‌توان نگرش‌های نامناسب افراد نسبت به مسایل را تغییر داد (رفیع‌پور، ۱۳۷۲).

مرور پیش نگاشته‌ها

از نظر آلپورت: «نگرش عبارت است از یک نوع آمادگی فکری و اعصابی (احساسی) که بوسیله‌ی تجربه سازمانده‌ی می‌شود و بر روی عکس‌العملهای انسان نسبت به کلیه‌ی پدیده‌ها و وضعیتهایی که با آن سرو کار دارد تأثیری جهت دهنده یا پویا می‌گذارد» همچنین در زمینه نگرش نظریه‌ی مشهور «آجین»^۱ از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و مبنای مطالعات بسیاری در این زمینه بوده است (رفیع‌پور، ۱۳۷۲).

تحقیقی تحت عنوان «هدف از ورود به دانشگاه، و برنامه‌های پس از فراغت از تحصیل دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه شیراز» در سال ۱۳۷۵ بعمل آمده که محقق نظرات دانشجویان را راجع به دلایل انتخاب رشته‌ی کشاورزی، هدف‌های آتی آنان پس از فراغت از تحصیل و توانایی‌های مورد نیاز برای شغل آینده و چگونگی کسب این

^۱ - Ajzen

توانایی‌ها را جویا شده از جمله نتایج حاصله حاکی از این بودند که: تنها ۲٪ دانشجویان با هدف کار در بخش کشاورزی وارد دانشگاه شده‌اند که این عدم شناخت و بی‌هدفی در ادامه تحصیل را می‌رساند. همچنین اکثر دانشجویان نتوانسته‌اند لیاقت و توانائی مرتبط با هدف‌های شغلی احتمالی آینده خود را تعیین و برای دستیابی به این لیاقت‌ها برنامه‌ای بویژه در زمینه‌های علم اندوزی، تجربه اندوزی، خودسازی و رشد اجتماعی طراحی و دنبال نمایند (زمانی، ۱۳۷۵).

مطالعه‌ای تحت عنوان «سنجش گرایش دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران به کار در مناطق روستائی» در سال ۱۳۷۵ انجام گرفته است و نتیجه حاصله نشانگر این موضوع بوده است که در سال‌های اخیر درصد دانشجویان دختر در دانشکده‌ی کشاورزی رشد چشمگیری نسبت به پسران داشته که عمدتاً منشأ شهری و نگرش خیلی نامطلوبی نسبت به محیط روستا داشتند که این برای آینده‌ی کشاورزی کشور قابل تعمق و تأمل می‌باشد. گذشته از این بین نگرش دانشجویان رشته‌های مختلف به روستا تفاوت معنی‌داری وجود داشته و همچنین براساس یافته‌های تحقیق هر چه دانشجویان آشنائی بیشتری با بخش کشاورزی داشتند نگرش مثبت‌تری هم به کار در مناطق روستائی در آنها دیده شده است. و براساس نظرات دانشجویان، اساتید و مدرسان دانشکده سهم زیادی در تشویق و ترغیب دانشجویان نسبت به بخش کشاورزی نداشته و این عامل در بهبود نگرش آن‌ه به کار در مناطق روستائی اندک بوده است (حجازی و سعدی، ۱۳۷۷).

و باز در همین راستا مطالعه‌ی پیمایشی دیگری با عنوان «علل گرایش دانشجویان به رشته‌ی کشاورزی» در سال ۱۳۶۶ در دانشکده‌ی کشاورزی کرج صورت پذیرفته و نتایج نشانگر این بوده است که دانشجویان غالباً با بی‌میلی و اجبار رشته‌های کشاورزی را انتخاب کرده‌اند و شناخت کافی از این رشته نداشته‌اند. و در اثر پایین بودن حقوق و مزایای شغلی رشته‌های کشاورزی نسبت به رشته‌های دیگر دانشجویان تمایل کمتری به انتخاب این رشته داشته‌اند که این ضعف را باید در سطوح قبل از دانشگاه جستجو نمود (حجازی، ۱۳۶۸).

ظریفیان و جنیدی‌زاده در تحقیقی تحت عنوان «بررسی و مقایسه نگرش دانشجویان سال اول و چهارم دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران، نسبت به رشته‌ی تحصیلی» انجام داده‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که: نگرش در سال چهارم نسبت به سال اول تغییر مثبت مختصری کرده است. و عوامل شناخت از رشته‌ی کشاورزی، علاقه به کار عملی در زمینه کشاورزی، سودآور بودن کشاورزی علمی و عنوان مهندسی به فارغ‌التحصیلان این رشته در نگرش مثبت به این رشته مؤثر بوده‌اند (ظریفیان و جنیدی‌زاده، ۱۳۸۰).

پژوهشی تحت عنوان «بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان نسبت به ارائه‌ی خدمات دانشجویی» در سال ۷۶ صورت پذیرفت و پژوهشگر نتیجه گرفت که ارتباط محدود مسئولان دانشگاه با دانشجویان و مشکلات دانشجویی خصوصاً مشکلات اقتصادی، درک نادرستی از وضعیت دانشگاه برای دانشجویان فراهم ساخته است که منجر به نگرش منفی آنان نسبت به ارائه‌ی خدمات شده و برخی از توقعات دانشجویان هم ناشی از درک نادرست آنها از مسئولیتی که در قبال جامعه دارند بوده است. همین‌طور طبق این گزارش غفلت و کم‌توجهی دست‌اندرکاران آموزشی دانشگاه در ایجاد نگرش منفی دانشجویان مؤثر بوده است (خانجانی و درتاج، ۱۳۷۶).

در مورد گرایش دانشجویان به روستا یا مناطق روستائی می‌توان به تحقیق دیر و همکارانش در سال ۱۹۹۶ در آمریکا اشاره نمود. وی با بررسی میزان نگرش دانشجویان ایلینویز به این نتیجه رسید که اولاً اکثر دانشجویان قبل از ورود به دانشکده‌های کشاورزی عضو کلپه‌های 4-H یا FFA بوده‌اند، ثانیاً غالب دانشجویان قبلاً در مقطع دبیرستان در رشته‌ی کشاورزی تحصیل کرده‌اند. براساس این تحقیق در مجموع نگرش دانشجویان مثبت است، اما کسانی که سابقه‌ی کشاورزی دارند و یا آنان که از دبیرستان کشاورزی فارغ‌التحصیل شده‌اند؛ نگرش مثبت‌تری نسبت به روستا و

کشاورزی دارند و در نهایت آشنایی آنها با دروس کشاورزی در مقطع دبیرستان را در بهبود نگرش مهم و مثبت می‌داند (Dyer & etal, 1996).

مطالعه دیگری درباره بررسی نگرش دانشجویان کشاورزی و والدین آنان نسبت به رشته‌ی کشاورزی انجام شده است. یکی از نتایج این پژوهش این است که دانشجویان و والدین آنها نسبت به این رشته نگرش مثبت داشته‌اند (Osbern & Dyer, 2000).

از جمله تحقیقات نسبتاً جامعی که در این خصوص انجام پذیرفته است؛ مربوط به سال ۱۹۸۹ با عنوان «بررسی و ارزیابی عملکرد دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی پنسیلوانیای آمریکا» بوده که ۵۰ دانشکده را شامل می‌شود. در این بررسی نه تنها اهدافی که دانشکده در امور آموزشی و پرورشی دانشجویان دنبال کرده بلکه نگرش اساتید نسبت به نظرات و دیدگاه دانشجویان مورد تحلیل و واکاوی قرار گرفته است. از نتایج جالب این پژوهش اینکه اکثر اعضاء هیأت علمی دانشکده‌ی کشاورزی فاقد آگاهی لازم از رسالت و اهداف مؤسسه‌ی آموزشی بوده و اکثر دانشجویان معتقد بوده‌اند که اگر چه دانشکده‌های کشاورزی دارای امکانات مناسب جهت دستیابی به اهداف می‌باشند. لکن دانشجویان بهره‌ی کافی از این شرایط نمی‌برند و دانشجویان غیرکشاورزی تصورشان از کشاورزی کارهای عملی زراعت و دامپروری است نه یک دیسیپلین علمی (زمانی، ۱۳۷۵).

لذا با توجه به عدم وجود پژوهش‌های کافی درباره عملیات کشاورزی و از جمله نگرش دانشجویان نسبت به آن پژوهش حاضر با هدف اصلی: بررسی نگرش دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه تهران نسبت به بخش عمومی درس عملیات کشاورزی انجام شد. همچنین سعی شد بررسی رابطه برخی متغیرهای مستقل مورد مطالعه، با نگرش نسبت به بخش عمومی درس عملیات کشاورزی بررسی شود و نظر دانشجویان درباره برخی از جنبه‌های اجرایی این درس جمع‌آوری شود.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، درجه کنترل و نحوه گردآوری داده‌ها، به ترتیب کاربردی، میدانی و توصیفی (از نوع همبستگی) می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر را کلیه‌ی دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه تهران تشکیل می‌دهند که در سال ۸۳-۸۴ درس عملیات کشاورزی را گذرانده‌اند. تعداد کل جامعه آماری ۱۷۳ نفر بود که با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه آماری ۸۵ نفر به دست آمده بود که برای افزایش میزان دقت و اعتبار یافته‌ها، حجم نمونه به ۱۰۰ نفر افزایش یافت و نهایتاً ۹۴ پرسشنامه تکمیل و برگشت داده شد. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی مطابق متناسب استفاده شد. جهت جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای طراحی شد که بخش اول آن به ویژگی‌های فردی و تحصیلی دانشجویان اختصاص داشت. در بخش دوم یکی از متغیرهای مستقل تحقیق یعنی میزان علاقه‌ی دانشجویان نسبت به رشته‌ی آنها بوسیله‌ی یک گویه توسط طیف لیکرت پنج قسمتی مورد بررسی قرار گرفت. قسمت سوم پرسشنامه که شامل ۲۵ گویه بود؛ به سنجش نگرش دانشجویان نسبت به بخش عمومی درس عملیات کشاورزی می‌پرداخت. این گویه همگی به صورت طیف لیکرت پنج قسمتی طراحی شده بودند. در بخش چهارم بوسیله‌ی تعدادی پرسش در مورد برخی از جنبه‌های درس عملیات کشاورزی از قبیل زمان برگزاری، جدا شدن بخش عمومی از بخش تخصصی، طول دوره و غیره نظر خواهی شد. با نظر خواهی از متخصصین امر روایی محتوایی و صوری پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته و پس از برخی اصلاحات مورد تأیید قرار گرفت. جهت تعیین پایایی بخش سوم پرسشنامه یعنی گویه‌های مربوط به سنجش نگرش نسبت به درس عملیات کشاورزی، با انجام آزمون مقدماتی روی ۳۰ نفر آلفای کرون‌باخ برای مقیاس سنجش نگرش محاسبه شد که مقدار آن ۰/۹۲ بود. سپس با جمع پاسخ‌های داده شده

به گویه‌ها، نمره میزان نگرش مخاطبان حاصل شد. نمرات کسب شده برای متغیر میزان نگرش با استفاده از فرمول (۱) در سه طبقه، تقسیم‌بندی گردید که نگرش مساعد (A)، خنثی (B) و نامساعد (C) نسبت به رشته کشاورزی را نشان می‌دادند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در قسمت توصیفی از آماره‌های فراوانی، درصد، درصد تجمعی، نما، میانه، میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات و در قسمت استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون‌های ناپارامتری من‌وایتنی و کروسکال والیس و همچنین ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن بکار گرفته شده است.

$$A > \bar{X} + \frac{1}{2} SD$$

$$\bar{X} - \frac{1}{2} SD \leq B \leq \bar{X} + \frac{1}{2} SD$$

$$C < \bar{X} - \frac{1}{2} SD$$

فرمول شماره (۱)

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی

بر اساس داده‌های جدول ۱، در این تحقیق، ۲۵/۵ درصد پاسخ‌گویان را دانشجویان پسر و ۷۴/۵ درصد آنان را دختران تشکیل داده‌اند. تنها ۱۲/۸ درصد از دانشجویان دارای سابقه‌ی کار عملی در کشاورزی بوده‌اند و ۸۷/۲ درصد، سابقه‌ی کار عملی در کشاورزی نداشته‌اند. ۵۳/۲ درصد از دانشجویان ساکن شهر تهران، ۱۹/۱ درصد ساکن مرکز استان، ۲۵/۵ درصد ساکن شهرستان و تنها ۲/۱ درصد ساکن روستا بوده‌اند. ۴۴/۳ درصد از دانشجویان ساکن خوابگاه و ۵۴/۵ درصد ساکن منزل شخصی بوده‌اند و ۱/۱ درصد در بیرون از خوابگاه خانه اجاره کرده‌اند. میانگین سن پاسخ‌گویان ۲۱/۴ سال است و انحراف معیار ۱/۲۷ است. کمینه‌ی سن ۱۹ سال و بیشینه‌ی آن ۲۵ سال است.

جدول ۱- ویژگیهای فردی پاسخ‌گویان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد	درصد معتبر	سایر آماره‌ها
جنسیت	مرد	۲۴	۲۵/۵	۲۵/۵	
	زن	۷۰	۷۴/۵	۷۴/۵	نما: زن
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	
تجربه‌ی قبلی در کشاورزی	ندارد	۸۲	۸۷۰/۲	۸۷/۲	
	دارد	۱۲	۱۲/۸	۱۲/۸	نما: ندارد
	جمع	۹۴	۱۰۰	۱۰۰	
محل سکونت خانواده	تهران	۵۰	۵۳/۲	۵۳/۲	
	مراکز استان	۱۸	۱۹/۱	۱۹/۱	
	شهرستان	۲۴	۲	۲۵/۵	نما: تهران
	روستا	۲	۲/۱	۲/۱	
	جمع	۹۴	۱۰۰	۱۰۰	
محل سکونت دانشجو	خوابگاه	۳۹	۴۱/۵	۴۴/۳	نما: منزل شخصی
	منزل شخصی	۴۸	۵۱/۱	۵۴/۵	
سن	منزل اجاره‌ای	۱	۱/۱	۱/۱	شخصی
	جمع	۸۸	۹۳/۶	۱۰۰	
	۱۹	۲	۲/۱	۲/۸	
	۲۰	۲۴	۲۵/۵	۳۳/۸	
	۲۱	۲۳	۲۴/۵	۳۲/۴	
	۲۲	۱۶	۱۷	۲۲/۵	نما: ۲۰ سال
	۲۳	۴	۴/۳	۵/۶	
	۲۴	۱	۱/۱	۱/۴	
	۲۵	۱	۱/۱	۱/۴	
	مجموع	۷۱	۷۵/۵	۱۰۰	

ویژگی‌های تحصیلی

اطلاعات بدست آمده (جدول ۲) در مورد رشته‌ی تحصیلی دانشجویان نشان می‌دهد ۱۵/۷ درصد در رشته‌ی ترویج و آموزش کشاورزی و ۹/۶ درصد در رشته‌ی اقتصاد، ۹/۶ درصد در رشته‌ی باغبانی، ۹/۶ درصد در رشته‌ی گیاه‌پزشکی، ۱۰/۸ درصد در رشته‌ی آبیاری، ۸/۴ درصد در رشته‌ی ماشین‌آلات، ۱۸/۱ درصد در خاکشناسی، ۱۸/۱ درصد در رشته‌ی زراعت و اصلاح نباتات و ۱۱/۷ درصد در رشته‌ی علوم دامی در حال تحصیل می‌باشند. میانگین تعداد واحدهای پاس شده ۷۳/۵ واحد، میانه ۷۱/۵۰، و انحراف معیار ۱۴/۳۴ واحد است. ۲۸ درصد دارای دیپلم ریاضی هستند و ۷۲ درصد از آنها دارای دیپلم علوم تجربی هستند. میانگین نمرات دروس گذرانده شده توسط دانشجویان ۱۵/۵، و انحراف معیار آن ۱/۳۲ است. میانگین معدل دیپلم دانشجویان ۱۷/۷۷ است و انحراف معیار آن ۱/۶۶ است. ۲/۲ درصد پاسخ‌گویان ابراز کرده‌اند که هیچ علاقه‌ای به رشته‌ی خود ندارند، ۳/۲ درصد گفته‌اند که علاقه‌ی کمی به رشته‌ی خود دارند، ۳۴/۴ درصد علاقه‌ی متوسط را انتخاب کرده‌اند و به همین ترتیب ۳۲/۳ درصد گزینه‌ی زیاد و ۲۸ درصد خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. نما برای این متغیر گزینه‌ی «زیاد» بوده است. میانگین رتبه‌ی علاقه به رشته ۳/۸۱ و انحراف معیار آن ۰/۹۵۸ است.

جدول ۲- ویژگیهای تحصیلی دانشجویان

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد	درصد معتبر	سایره آماره‌ها
نوع دیپلم	ریاضی	۲۶	۲۷/۷	۲۸	
	علوم تجربی	۶۷	۷۱/۳	۷۲	نما: علوم تجربی
	جمع	۹۳	۹۸/۹	۱۰۰	
	اقتصاد کشاورزی	۸	۸/۵	۸/۵	
	باغبانی	۸	۸/۵	۸/۵	
	ترویج	۱۳	۱۳/۵	۱۳/۵	
	گیاه پزشکی	۸	۸/۵	۸/۵	
رشته‌ی تحصیلی	آبیاری	۹	۹/۶	۹/۶	نما: زراعت
	ماشین آلات	۷	۷/۴	۸	
	خاکشناسی	۱۵	۱۶	۱۶	
	زراعت	۱۵	۱۶	۱۶	
	علوم دامی	۱۱	۱۱/۷	۱۱/۷	
	جمع	۹۴	۱۰۰	۱۰۰	
	۱۱-۱۳	۴	۴/۳	۶/۵	میانگین: ۱۵/۵
معدل دوره کارشناسی	۱۳-۱۵	۳۰	۳۱/۹	۴۸/۴	میان: ۱۵
	۱۵-۱۷	۲۶	۲۷/۷	۴۱/۹	نما: ۱۵
	۱۷-۱۹	۲	۲/۱	۳/۲	انحراف معیار: ۱/۳۲
	جمع	۶۲	۶۶	۱۰۰	
	۱۲-۱۴	۴	۴/۳	۵/۹	
	۱۴-۱۶	۵	۵/۳	۷/۴	میانگین: ۱۷/۷۷
	۱۶-۱۸	۲۸	۲۹/۸	۴۱/۲	میان: ۱۸ نما: ۱۸
معدل دوره دیپلم	۱۸-۲۰	۳۱	۳۳	۴۵/۶	انحراف معیار: ۱/۶۶
	جمع	۶۸	۷۲/۳	۱۰۰	
	هیچ	۲	۲/۱	۲/۲	
	خیلی کم	۳	۳	۳/۲	میانگین: ۳/۸۱
	متوسط	۳۲	۳۲	۳۴/۴	نما: زیاد
	زیاد	۳۰	۳۰	۳۲/۳	میان: زیاد
	خیلی زیاد	۲۶	۲۶	۲۸	انحراف معیار: ۰/۹۵۸
کل	۹۳	۸۹/۹	۱۰۰		

†مقیاس: خیلی کم: ۱؛ کم: ۲؛ متوسط: ۳؛ زیاد: ۴؛ خیلی زیاد: ۵

نظر دانشجویان درباره چگونگی اجرای درس عملیات کشاورزی

در پاسخ به پرسشی که نظر دانشجویان را درباره‌ی زمان مناسب برگزاری دوره‌ی عملیات کشاورزی جویا شده بود؛ ۱۰/۶ درصد از دانشجویان ابراز کرده‌اند که قبل از شروع دروس نظری، ۱۴ درصد ترم دوم، ۴۵/۲ درصد ترم چهارم، ۴/۳ درصد ترم ششم، ۴/۳ درصد ترم هشتم، و ۲۱/۵ درصد بعد از اتمام شدن دروس نظری. نما برای این پاسخ‌ها ترم چهارم یعنی همین زمان کنونی است. (جدول ۳).

در مورد طول دوره ۱۸/۵ درصد معتقد بوده‌اند که طول دوره باید افزایش یابد. ۳۲/۶ درصد گزینه‌ی کاهش یابد را انتخاب کرده‌اند و ۴۸/۹ درصد یعنی اغلب پاسخ‌گویان بر این عقیده بوده‌اند که زمان کنونی مناسب است. اگرچه اکثر دانشجویان معتقد بوده‌اند که طول دوره‌ی کنونی مناسب است اما ۳۲/۶ درصد از افراد معتقدند طول دوره کاهش یابد و با توجه به اینکه این درس نیمی از تعطیلات تابستانی دانشجویان را می‌گیرد و با توجه به مشاهدات محقق در اواخر دوره که اکثر دانشجویان بخصوص دانشجویان شهرستانی غایب بودند می‌توان گفت در صورت امکان بهتر است؛ سعی شود از تلافی وقت احتمالی در اثر ناهماهنگی و غیره خودداری شود و سعی شود دوره فشرده‌تر و مؤثرتر برگزار شود. (جدول ۳).

در پاسخ به پرسشی درباره‌ی تعداد واحدهای عملیات کشاورزی در مواجهه با گزینه‌هایی که همه‌ی حالات ممکن را در نظر می‌گرفت؛ ۸/۷ درصد از پاسخ‌گویان معتقد بوده‌اند که بایستی تعداد واحدهای بخش عمومی زیاد شود، ۱۸/۵ گزینه‌ی «واحدهای هر دو بخش عمومی و تخصصی زیاد شود» را انتخاب کرده‌اند، ۸/۷ درصد معتقد بوده‌اند بایستی از واحدهای بخش تخصصی کم و به واحدهای بخش عمومی افزوده شود. به همین ترتیب ۱۹/۶ درصد اظهار کرده‌اند که بایستی واحدهای بخش تخصصی زیاد شود، ۳۱/۵ درصد گفته‌اند باید از واحدهای بخش عمومی کم و به واحدهای بخش تخصصی افزوده شود و ۱۳ درصد بر این عقیده بوده‌اند که همین تعداد واحد کنونی مناسب است. بیشترین فراوانی مربوط به گزینه‌ی «از واحدهای بخش عمومی کم شود و به واحدهای بخش تخصصی افزوده شود» است. که با توجه به آن و فراوانی دیگر گزینه‌ها و مشاهدات انجام شده می‌توان گفت در کل دانشجویان اهمیت بیشتری به بخش تخصصی درس عملیات کشاورزی می‌دهند. لذا به نظر می‌رسد که بایستی آگاهی لازم در مورد ضرورت آشنایی دانشجویان گرایش‌های مختلف با کشاورزی به عنوان یک کل و مهارت‌ها و دانش عمومی کشاورزی به آنها داده شود. (جدول ۳).

۴۳/۶ درصد نفر از دانشجویان معتقد بودند بایستی بخش تخصصی از بخش عمومی جدا شود و ۵۵/۳ درصد معتقد بودند همین شوهی کنونی مناسب است. نظر دانشجویانی که معتقد بوده‌اند بخش عمومی درس عملیات کشاورزی بایستی از بخش تخصصی آن جدا شود درباره‌ی زمان برگزاری بخش تخصصی بدین شرح یوده است: در این قسمت بیشترین فراوانی مربوط به ترم هشتم با ۲۷/۳ درصد و پس از آن ترم چهارم با ۲۱/۲ درصد و ترم سوم با ۱۸/۲ درصد است. این داده‌ها به تفصیل در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳- نظرات دانشجویان درباره چگونگی اجرای درس عملیات کشاورزی

متغیر	طبقات	فراوانی	درصد معتبر	سایره آماره‌ها
	قبل از شروع شدن دروس نظری	۱۰	۱۰/۸	
زمان برگزاری مناسب درس عملیات کشاورزی	ترم دوم	۱۳	۱۴	نما برای این
	ترم چهارم	۴۲	۴۵/۲	پاسخها ترم چهارم
نظرات دانشجویان درباره‌ی طول دوره	ترم ششم	۴	۴/۳	یعنی همین زمان کنونی است
	ترم هشتم	۴	۴/۳	
	بعد از تمام شدن واحدها	۲۰	۲۱/۵	
	جمع	۹۳	۱۰۰	
	باید افزایش یابد	۱۷	۱۸/۵	
	کاهش یابد	۳۰	۳۲/۶	نما: زمان کنونی مناسب است
	زمان کنونی مناسب است	۴۵	۴۸/۹	
	جمع	۹۲	۱۰۰	
تعداد واحدهای درس عملیات کشاورزی	تعداد واحدهای بخش عمومی زیاد شود	۸	۸/۷	
	واحدهای هر دو بخش عمومی و تخصصی زیاد شود	۱۷	۱۸/۵	
	از واحدهای بخش تخصصی کم و به بخش عمومی افزوده شود	۸	۸/۷	نما: «از واحدهای بخش عمومی کم شود و به واحدهای بخش تخصصی افزوده شود»
	واحدهای بخش تخصصی زیاد شود	۱۸	۱۹/۶	
	از واحدهای بخش عمومی کم و به واحدهای بخش تخصصی افزوده شود	۲۹	۳۱/۵	
	همین تعداد واحد کنونی مناسب است	۱۲	۱۳	
	جمع	۹۲	۱۰۰	
جدا ارائه شدن بخش عمومی از بخش تخصصی نظر	بله	۴۰	۴۴	نما: خیر (به همین صورت کنونی اجرا شود)
	خیر	۵۳	۵۶	
	جمع	۹۳	۱۰۰	
دانشجویانی که معتقد به جدا ارائه شدن بخش عمومی و تخصصی درس عملیات درباره‌ی زمان برگزاری بخش تخصصی	ترم اول	۱	۳	
	ترم دوم	۴	۱۲/۱	
	ترم سوم	۶	۱۸/۲	
	ترم چهارم	۷	۲۱/۲	
	ترم پنجم	۰	۰	نما: ترم هشتم
	ترم ششم	۵	۱۵/۲	
	ترم هفتم	۱	۳	
	ترم هشتم	۹	۲۷/۳	
	کل	۳۳	۱۰۰	

رتبه‌بندی مطلوبیت گویه‌ها از نظر دانشجویان

در بین گویه‌های مختلف دانشجویان به ترتیب با گویه‌ی «آموزش کشاورزی بدون کار عملی بی معنی است» و بعد از آن گویه‌ی «برداشت محصول در درس عملیات کشاورزی بسیار لذت بخش است» و گویه‌ی «باعث ایجاد تنوع برای دانشجویان می‌شود»، بیشترین موافقت را داشته‌اند. این مسأله نشان می‌دهد که دانشجویان اهمیت و ضرورت آموزش‌های عملی را قبول دارند و همچنین توجه به مرحله‌ی برداشت و ضرورت برنامه‌ریزی ویژه برای این مرحله در درس عملیات کشاورزی بسیار مهم است و بایستی حتی الامکان دانشجویان در مرحله‌ی برداشت حضور داشته و فعالیت لازم را انجام دهند. بخصوص که در آیین‌نامه درس عملیات کشاورزی بیان شده می‌توان بخشی از درآمد حاصله را به دانشجویان اختصاص داد این مسأله موجب تشویق هرچه بیشتر دانشجویان می‌شود. همچنین این که آموزش‌های عملی می‌توانند علاوه بر کارکردهای آموزشی باعث ایجاد تنوع و شادابی لازم در دانشجویان شود. (جدول ۴).

دانشجویان کمترین موافقت را به ترتیب با گویه‌های «نحوه‌ی ارزیابی استادان مربوطه به گونه‌ای است که موجب اشتیاق ما برای تلاش بیشتر می‌شود»، «اگر لازم باشد من حاضرم تمام تابستان را به خاطر درس عملیات کشاورزی در دانشکده بمانم» و «ما را با ماشین‌آلات کشاورزی آشنا می‌کند» داشته‌اند. (جدول ۴ - ۳). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت از نظر دانشجویان، شیوه‌ی ارزیابی اساتید به گونه‌ای مؤثر انجام نمی‌شود. همچنین دانشجویان از صرف وقت تعطیلی تابستان برای این درس چندان راضی نیستند. که این نکته در قسمت طول دوره‌ی عملیات کشاورزی هم بیان شد. همچنین براساس این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که درس عملیات کشاورزی انتظارات دانشجویان را در زمینه‌ی آشنایی با ماشین‌آلات کشاورزی برآورده نمی‌کند. (جدول ۴).

جدول ۴- رتبه‌بندی گویه‌ها از نظر مطلوبیت برای دانشجویان

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین [†]	گویه‌ها
۱	۰/۲۰۱	۰/۸۷۰	۴/۳۲	آموزش کشاورزی بدون کار عملی بی معنی است.
۲	۰/۲۵۵	۱/۰۷۶	۴/۲۱	برداشت محصول در درس عملیات کشاورزی بسیار لذت بخش است.
۳	۰/۲۶۲	۱/۰۰۹	۳/۸۴	باعث ایجاد تنوع برای دانشجویان می‌شود.
۴	۰/۲۶۷	۰/۹۹۷	۳/۷۳	ما را با مشکلات و واقعیت‌های کشاورزی آشنا می‌کند.
۵	۰/۲۷۴	۰/۹۵۹	۳/۴۹	باعث آشنایی ما با آفات و بیماری‌ها می‌شود.
۶	۰/۲۸۰	۰/۹۹۱	۳/۵۳	درس عملیات کشاورزی باعث افزایش اعتماد به نفس دانشجویان می‌شود.
۷	۰/۲۸۶	۱/۰۸۶	۳/۷۹	باعث پیوند بین تئوری و عمل می‌شود.
۸	۰/۲۹۷	۱/۰۸۵	۳/۶۵	تجربه‌ای که ما در این درس کسب می‌کنیم ممکن است؛ در هیچ وقت دیگری امکان کسب آن را نداشته باشیم.
۹	۰/۳۰۳	۱/۰۵۵	۳/۴۸	باعث علاقه‌مندی دانشجویان به رشته‌ی کشاورزی می‌شود.
۱۰	۰/۳۰۷	۱/۰۹۳	۳/۵۶	دانشجویان نقش فعالی در جریان کارها دارند.
۱۱	۰/۳۰۸	۱/۰۰۷	۳/۲۷	باعث می‌شود ما در زمینه‌ی کشاورزی توانایی‌های جدیدی در خود کشف کنیم.
۱۲	۰/۳۱۸	۱/۱۲۴	۳/۵۳	این درس باعث می‌شود ما در زمینه‌ی کشاورزی به نقاط قوت خود پی ببریم.
۱۳	۰/۳۲۰	۱/۰۹۱	۳/۴۰	باعث افزایش روحیه‌ی همکاری می‌شود.
۱۴	۰/۳۳۱	۱/۱۴۱	۳/۴۴	زمان برگزاری درس عملیات کشاورزی مناسب است.
۱۵	۰/۳۳۲	۱/۰۶۹	۳/۲۲	اساتید درس عملیات کشاورزی دارای تجربه‌ی کافی می‌باشند.
۱۶	۰/۳۳۶	۱/۱۲۱	۳/۳۳	باعث می‌شود ما از نقاط ضعف خود آگاه شویم.
۱۷	۰/۳۴۴	۱/۲۳۱	۳/۵۷	باعث افزایش انگیزه‌ی تحصیل در دانشجویان در رشته‌ی کشاورزی می‌شود.
۱۸	۰/۳۵۷	۱/۱۳۲	۳/۱۷	باعث آشنا شدن ما با نکات ظریف عملی کار کشاورزی می‌شود.
۱۹	۰/۳۵۷	۱/۱۸۳	۳/۳۱	به نظر من درس عملیات کشاورزی روی هم رفته بهتر از درسهای دیگر کشاورزی است.
۲۰	۰/۳۶۰	۱/۱۷۹	۳/۲۷	زمین اختصاص یافته به ازاء هرنفر آن قدر هست که بتوان تجربه‌ی عملی کافی به دست آورد.
۲۱	۰/۳۷۸	۱/۱۷۷	۳/۱۱	باعث می‌شود ما در آینده بتوانیم در بخش کشاورزی برای خود شغل ایجاد کنیم.
۲۲	۰/۳۸۸	۱/۴۳۱	۳/۶۸	باعث می‌شود آموخته‌های نظری پایدارتر و معنادارتر شود.
۲۳	۰/۳۸۹	۱/۱۴۹	۲/۹۵	ما را با ماشین آلات کشاورزی آشنا می‌کند.
۲۴	۰/۵۶۱	۱/۴۵۵	۲/۵۹	اگر لازم باشد من حاضرم تمام تابستان را به خاطر درس عملیات کشاورزی در دانشکده بمانم.
۲۵	۱/۲۰۷	۳/۴۴	۲/۸۵	نحوه‌ی ارزیابی استادان مربوطه به گونه‌ای است که موجب اشتیاق ما برای تلاش بیشتر می‌شود.

† مقیاس: کاملاً مخالف: ۱؛ مخالف: ۲؛ بی‌نظر: ۳؛ موافق: ۴؛ کاملاً موافق: ۵

نگرش دانشجویان نسبت به بخش عمومی درس عملیات کشاورزی

همان طور که از جدول ۵، بر می آید، ۱۷ درصد از آنان نگرش نامطلوب، ۶۶ درصد نگرش خنثی و ۱۷ درصد نگرش مطلوب نسبت به درس عملیات کشاورزی داشته‌اند. میانگین نگرش دانشجویان ۳/۴۵ است. با توجه به یافته‌های این بخش می‌توان گفت نگرش دانشجویان نسبت به این درس چندان مساعد نیست و بایستی نسبت به بهبود آن اقداماتی صورت گیرد.

جدول ۵- نوع نگرش دانشجویان نسبت به بخش عمومی درس عملیات کشاورزی

نگرش دانشجویان	فراوانی	درصد	سایر آمارها
نامطلوب	۱۶	۱۷	
نگرش خنثی	۶۲	۶۶	نما: نگرش مطلوب
نگرش مطلوب	۱۶	۱۷	میانگین †: ۳/۴۵
کل	۹۴	۱۰۰	انحراف معیار: ۰/۵۶

† دامنه میانگین از ۱ تا ۵

مقایسه‌ی میانگین‌ها

برای آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها از آزمون‌های ناپارامتری من‌ویتنی و کروسکال والیس استفاده شد. همینطور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود نگرش افراد در بین زیرگروه‌ها بر اساس جنسیت (در سطح یک درصد)، محل زندگی خانواده (در سطح پنج درصد) تفاوت معنی‌دار است. بر اساس میانگین رتبه‌ای نگرش دانشجویان دختر مطلوب‌تر از پسران است. همچنین نگرش دانشجویان ساکن تهران مطلوب‌تر و پس از آن به ترتیب دانشجویان متولد روستا، دانشجویان متولد شهرستان و سپس دانشجویان متولد مرکز استان به ترتیب نگرش مطلوب‌تری دارند. با توجه به مشاهدات انجام شده به نظر می‌رسد بالاتر بودن نمره نگرش دانشجویان تهرانی به این خاطر است که این دانشجویان به خاطر نزدیکی محل زندگی به دانشکده مجبور نیستند تابستان را دور از خانواده در دانشکده سپری کنند. بویژه که امکانات رفاهی در طی دوره به طور کامل مانند طول سال تحصیلی ارایه نمی‌شود (در طی دوره ارایه درس عملیات کشاورزی رستوران دانشکده فقط یک وعده نهار سرو می‌کند). این مسأله بوسیله داده‌های مربوط به رتبه‌بندی گویه‌ها نیز تأیید می‌شود. به طوری که یکی از گویه‌ها که مربوط به ماندن دانشجویان در طول تابستان رتبه بسیار بالایی (رتبه ۲۴ در بین ۲۵ گویه) کسب کرده بود. اما اختلاف میانگین بر اساس متغیر تجربه‌ی قبلی در کشاورزی، محل زندگی دانشجو معنی‌دار نیست.

جدول ۶- مقایسه‌ی میانگین نگرش‌های دانشجویان در بین گروه‌های مختلف

P	میزان % ^۲ x	آزمون	میانگین	طبقه	متغیرهای مستقل	
۰/۰۰۶	-۲/۶۷	من‌وینتی	۳/۲۰	مرد	جنسیت	
			۳/۵۳	زن		
۰/۵۹۰	۰/۵۳۸	من‌وینتی	۳/۴۹	دارم	تجربه‌ی قبلی در کشاورزی	
			۳/۴۴	ندارم		
			۳/۵۸	تهران		
			۳/۱۹	مراکز استان		
۰/۰۲۳	۹/۵۴۷	کروسکال‌والیس	۳/۳۴	شهرستان	محل سکونت	
			۳/۵۶	روستا		
			۳/۳۶	خوابگاه		
			۳/۴۷	منزل شخصی		
۰/۱۳۳	۴/۰۴۰	کروسکال‌والیس	۴/۵۲	منزل اجاره‌ای	محل زندگی دانش‌جو	
			۳/۷۹	اقتصاد کشاورزی		
			۳/۳۶	باغبانی		
			۳/۴۳	ترویج		
			۳/۶۵	گیاه‌پزشکی		
			۳/۱۴	آبیاری		رشته
			۳/۶۴	ماشین‌آلات		
			۳/۴۸	خاکشناسی		
۳/۳۲	زراعت					
			۳/۴۱	علوم دامی		

†† معنی‌داری در سطح ۵ درصد

† معنی‌داری در سطح ۱ درصد

تحلیل همبستگی

برای آزمون همبستگی از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده شد. برای محاسبه‌ی ضریب همبستگی بین نگرش و علاقه به رشته که در مقیاس ترتیبی اندازه‌گیری شده بود از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همان‌طور که داده‌ها در جدول ۷ مشاهده می‌شود رابطه‌ی هیچ یک متغیرها با نگرش معنی‌دار نیستند.

جدول ۷- همبستگی بین نگرش دانشجویان با متغیرهای مستقل مورد مطالعه

سطح معنی‌داری	r	نوع ضریب همبستگی	متغیرهای مستقل
۰/۰۶۷	۰/۲۱۸	پیرسون	سن
۰/۳۶۶۱	-۰/۱۱۶	پیرسون	تعداد واحدهای گذرانده
۰/۳۰۸	-۰/۱۳۲	پیرسون	معدل
۰/۷۰۱	-۰/۰۴۷	پیرسون	معدل دیپلم
۰/۱۷۵	-۰/۱۴۲	اسپیرمن	علاقه به رشته

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌های این پژوهش در مورد چگونگی اجرای درس عملیات کشاورزی حاکی از آن است که از نظر دانشجویان موارد: زمان مناسب برگزاری دوره‌ی عملیات کشاورزی، طول دوره، جدا شدن، تخصصی از بخش عمومی؛ وضعیت کنونی مناسب است و از نظر آنان این موارد نیازی به تغییر و اصلاح ندارند. اما در مورد طول دوره علیرغم اینکه اغلب پاسخ‌گویان معتقد بوده‌اند همین مدت زمان کنونی مناسب است چنانکه در قسمت نتایج اشاره شد بخش قابل توجهی از دانشجویان یعنی در حدود یک سوم معتقد بوده‌اند طول دوره بایستی کاهش یابد. این مسأله بویژه با مشاهدات انجام شده مبنی با غیبت برخی دانشجویان شهرستانی هماهنگ بود. بنابراین به نظر می‌رسد بهتر است سعی شود از تلافی و قتهای احتمالی در اثر ناهماهنگی و غیره خودداری شود و سعی شود دوره فشرده‌تر و مؤثرتر برگزار شود. و با ارایه امکانات رفاهی مناسب از قبیل سرو غذای کامل توسط رستوران زمینه حضور بیشتر دانشجویان فراهم شود.

درباره‌ی تعداد واحدهای عملیات کشاورزی اغلب پاسخ‌گویان گزینه‌ی «از واحدهای بخش عمومی کم شود و به واحدهای بخش تخصصی افزوده شود» است. که با توجه به آن و فراوانی دیگر گزینه‌ها و مشاهدات انجام شده می‌توان گفت در کل دانشجویان اهمیت بیشتری به بخش تخصصی درس عملیات کشاورزی می‌دهند. لذا به نظر می‌رسد که بایستی آگاهی لازم در مورد ضرورت آشنایی دانشجویان گرایش‌های مختلف با کشاورزی به عنوان یک کل و مهارت‌ها و دانش عمومی کشاورزی به آنها داده شود.

نتایج مربوط به رتبه‌بندی گویه‌های مقیاس سنجش نگرش حاکی از آن است که: در بین گویه‌های مختلف دانشجویان به ترتیب با گویه‌ی «آموزش کشاورزی بدون کار عملی بی معنی است» و بعد از آن گویه‌ی «برداشت محصول در درس عملیات کشاورزی بسیار لذت بخش است» و گویه «باعث ایجاد تنوع برای دانشجویان می‌شود» بیشترین موافقت را داشته‌اند. این مسأله نشان می‌دهد که دانشجویان اهمیت و ضرورت آموزش‌های عملی را قبول دارند و همچنین توجه به مرحله‌ی برداشت و ضرورت برنامه‌ریزی ویژه برای این مرحله در درس عملیات کشاورزی بسیار مهم است. به گونه‌ای که بهتر است زمینه برای فعالیت و حضور دانشجویان در این مرحله فراهم شود. بخصوص که در آیین‌نامه درس عملیات کشاورزی بیان شده می‌توان بخشی از درآمد حاصله را به دانشجویان اختصاص داد این مسأله موجب تشویق هرچه بیشتر دانشجویان می‌شود. و همچنین این که آموزش‌های عملی با توجه به تفاوتی که از نظر محیط و اجرا با دروس کلاسی دارند؛ می‌توانند علاوه بر کارکردهای آموزشی باعث ایجاد تنوع و شادابی لازم در دانشجویان شود. همچنین دانشجویان کمترین موافقت را به ترتیب با گویه‌های «نحوه‌ی ارزیابی استادان مربوطه به گونه‌ای است که موجب اشتیاق ما برای تلاش بیشتر می‌شود»، «اگر لازم باشد من حاضرم تمام تابستان را به خاطر درس عملیات کشاورزی در دانشکده بمانم» و «ما را با ماشین‌آلات کشاورزی آشنا می‌کند» داشته‌اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت از نظر دانشجویان، شیوه‌ی ارزیابی اساتید به گونه‌ای مؤثر انجام نمی‌شود. همچنین دانشجویان از صرف وقت تعطیلی تابستان برای این درس چندان راضی نیستند. که این نکته در قسمت طول دوره‌ی عملیات کشاورزی هم بیان شد. همچنین براساس این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که درس عملیات کشاورزی انتظارات دانشجویان را در زمینه‌ی آشنایی با ماشین‌آلات کشاورزی برآورده نمی‌کند.

اغلب پلسخ‌گویان، ۶۶ درصد، نگرش خنثی نسبت به درس عملیات کشاورزی داشته‌اند. میانگین نگرش دانشجویان ۳/۴۵ است. با توجه به یافته‌های این بخش می‌توان گفت نگرش دانشجویان نسبت به این درس چندان مساعد نیست. که البته بایستی نسبت به بهبود آن اقدامات لازم از جمله تشریح و تبیین اهمیت آموزش عملی، بهبود شیوه اجرا و توجه به امکانات رفاهی دانشجویان در طول دوره اقدام لازم صورت گیرد.

بر اساس میانگین رتبه‌ای نگرش دانشجویان دختر مطلوب‌تر از پسران است و این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار است. همچنین نگرش دانشجویان ساکن تهران مطلوب‌تر و پس از آن به ترتیب دانشجویان متولد روستا، دانشجویان متولد شهرستان و سپس دانشجویان متولد مرکز استان به ترتیب نگرش مطلوب‌تری دارند. و این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار است. با توجه به مشاهدات انجام شده به نظر می‌رسد بالاتر بودن نگرش دانشجویان تهرانی به این خاطر است که این دانشجویان به خاطر نزدیکی محل زندگی به دانشکده مجبور نیستند تابستان را دور از خانواده در دانشکده سپری کنند. بویژه که امکانات رفاهی در طی دوره به طور کامل مانند طول سال تحصیلی ارایه نمی‌شود (در طی دوره ارایه درس عملیات کشاورزی رستوران دانشکده فقط یک وعده نهار سرو می‌کند). این مسأله بوسیله داده‌های مربوط به رتبه‌بندی گویه‌ها نیز تأیید می‌شود.

منابع مورد استفاده

بخشی جهومی، آ و غ. زمانی (۱۳۷۵). مقایسه‌ی انگیزه‌ی تحصیلی در رشته‌ی کشاورزی. بین دانشجویان دختر و پسر. مجموعه مقالات سمینار آموزش عالی کشور ۱۳۷۵. تهران دانشگاه علامه طباطبایی.

حجازی، ی و ح. سعدی (۱۳۷۶). سنجش گرایش دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران به کار در مناطق روستایی. (گزارش تحقیق). دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران.

حجازی، ی. (۱۳۶۸). علل گرایش دانشجویان به رشته‌ی کشاورزی. مجله‌ی علوم کشاورزی ایران. ۵۵-۴۷: (۲ و ۱) ۲۰.

خانجانی، م.ج و ف. درتاج (۱۳۷۶). بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان نسبت به ارائه‌ی خدمات دانشجویی. مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی کشور. تهران، دانشگاه علامه طباطبایی.

رفیع پور، ف. (۱۳۷۲). سنجش گرایش روستائیان به جهاد سازندگی. تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.

زمان پور، ا. (۱۳۸۰). ترویج کشاورزی در فرایند توسعه (چاپ دوم). مشهد انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

زمانی، غ و م، لاری. (۱۳۸۳). وضعیت اشتغال از دیدگاه دانش‌آموختگان کشاورزی جویای کار. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران. شماره دوم.

زمانی، غ. (۱۳۷۵). نظر دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه شیراز درباره هدف از ورود به دانشگاه و برنامه آنان پس از فراغت از تحصیل. گزارش تحقیق دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه شیراز.

ظریفیان، ش. و ح. جنیدی شریعت زاده (۱۳۸۰). بررسی و مقایسه نگرش دانشجویان سال اول و چهارم دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران، نسبت به رشته‌ی تحصیلی. علوم کشاورزی ایران. ۷۱۷-۷۰۳ (۳۲) ۴.

ظریفیان، ش. (۱۳۷۶). بررسی تطابق نیازهای حرفه‌ای بازار کار با محتوای برنامه آموزش عالی کشاورزی از نظر دانشجویان دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران. مجموعه مقالات نخستین سمینار آموزش عالی کشور ۱۳۷۵. تهران، دانشگاه علامه طباطبایی.

Dyer, J., R., Lacy and E., W., Osborn. (1996). Attitudes of college of agriculture freshmen toward agriculture. Journal of Agricultural Education and Extension, 37(3): 33-42

Osborne, E. W. and J. Dyer.(2000). Attitudes of Illinois agri-science students and their parents toward agriculture and agriculture education programs. Journal of Agricultural Education and Extension, 41(3): 50-61

Students' Attitudes toward Agricultural Practical Courses: A Case Study of University of Tehran

H. Gholami, Ahmadreza Pishbin¹

Abstract

Society and civilians' needs can not be met by ongoing higher agricultural education system. One of the basic gaps in this system is lack of qualified, experiential, and practical instructions. Since agricultural practical courses play unique roles in Iranian higher education system, examining different aspect of it, including students' attitudes, seems very important. The main purpose of this paper is to investigate University of Tehran agricultural students' attitudes toward agricultural practical courses. A survey research method was used in this study. The data were collected by questionnaire. The questionnaire was tested, and its face validity was approved by subject matter experts and the reliability was determined by a pilot study with Cronbach's Alpha value at 0.92. The statistical population of this study consisted of students who had chosen the courses in 2006(n =173). Proportional stratified random sampling method was used to select 94 students. Results show that 36.8% of the students had positive attitudes toward the courses. More results show that difference in attitude mean scores in relation to students' family, living location and gender is significant. Also, findings show this difference in relation to students' living location and prior experience in agriculture is not significant. There was no significant correlation between students' attitudes toward agricultural practical courses and variables such as age, number of courses they passed in university, GPA in university, diploma GPA, and interest in their major of study.

Key words: Agricultural practical courses, Attitude, Higher agricultural education, Practical education

---

¹- Respectively M. S. of Agricultural education and instructor of University of Tehran, Iran